

İSTİKLÂL MARŞI'NIN EDEBÎ VE EBEDÎ MÂNÂSİ

Oğuzcan AYKUT

Nihat Sami Banarlı, “İstiklal Marşı'nın Mânâsı” başlıklı yazısında; Millî Mücadele Dönemini, Mehmet Akif'in rolünü ve vatan sevgisinin coşkusuyla şöyle değerlendirir:

“İstiklâl Marşı, 1921 yılında yazılmıştır. Bu tarihte Anadolu'nun nice şehri düşman işgalindeydi. Muazzam bir imparatorluğu dört yılda kaybeden Türk milletinin istiklali tehlikedeydi. Yunanlılar, Batı Anadolu'da ancak Yunan ordusuna mahsus, vahşi bir üslupla ilerliyorlardı. Türk orduları henüz derlenip toparlanmış değildi.

Bu hengâme içinde geleceğe ümitle bakmak çok zordu. Buna rağmen Mehmet Âkif, Türk milletinin geleceğinden ve Türk imanının zaferinden ümidi kesmeyen bir duygu içindeydi. İstiklâl Marşı'nda söylediği:

‘Garbın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar,

Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var!’ inancıyla doluydu. Türk askerindeki bu millî ve dinî imanı, o daha Çanakkale Şehitleri için söylediği âbide eserinde de şiirin duygularıyla dolup taşıdığı zamanlarda görmüştü.

İstiklal harbi başlayınca, belki en Müslümanımız olduğu halde Âkif, halifenin emrini, şeyhülislamın fetvasını dinlemeyerek Anadolu'ya koştu. İstanbul'dan Ankara'ya kadar hemen hemen yürüyerek gitti. Giderken de inandığı milletini daha yakından gördü ve her yerde onu coşturacak sözler söyledi; vaazlar verdi.”

Vatanın tehlikede olduğu o zamanda, maarif vekilliği millî mücadele ruhunu ifade edecek bir millî marşın yazılması için yarışma açılmıştı. Maarif Vekili Hamdullah Suphi (Tanrıöver), millî marşı yazabileceği tahmin edilen şairlere mektup göndererek yarışmayı bildirir. Birinciliği kazanacak şaire 500 lira da ödül verilecektir.

Yarışmaya 724 şiir gönderilir. Fakat hiçbiri istenilen ölçüde değildir. Ayrıca yarışmanın şeklini beğenmeyen Mehmet Âkif katılmamıştır. Hamdullah Suphi'nin özellikle beklediği şiir Mehmet Âkif'inikiydi. Çünkü Mehmet Kaplan'ın ifadesiyle: “Türk edebiyatında onun kadar içinde yaşadığı devri bütün teferruatı ile gören ve gösteren bir başka şair yoktur.” Hamdullah Suphi'nin ve yakın arkadaşlarının araya girmesiyle Mehmet Âkif ikna edilir ve millî marşı yazmaya karar verir.

Mehmet Âkif, Millî Mücadele ruhuyla Türk dilinin şiirinin zirvesi sayılabilecek güzellikte yazdığı marşı tamamlar. “Kahraman Ordumuza” ithaf edilerek 17 Şubat 1921'de Sebülürreşat'ta yayınlanır. Büyük Millet Meclisi, 12 Mart 1921'de millî marş olarak kabul eder:

“Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tutan en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak!”

İstiklâl Marşı edebî ve ebedî mânâsı ile (dil ve ruh bakımından) mükemmel bir kompozisyon bütünlüğü oluşturur. “Zaman” tabii olarak “İstiklâl Savaşı” yıllarıdır. Geçmişe uzanarak maziyi büyük bir kudretle ifade eder:

“Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış, şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.”

Bazı sanat ve fikir adamları Millî Mücadele'yi Ergenekon'a benzetirler ve "İkinci Ergenekon" gibi görürler. Mehmet Âkif de Ergenekon'u çağrıştırarak; Türk milletinin tarih boyunca hür yaşadığını ve istiklâli için gerekirse yine dağları bile yırtacak güce sahip olduğunu belirtir. Milletin en zor günlerinde bile inançlı ve ümitlidir:

"Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın."

Türk milletinin esaslı olan dinî-millî kavramlar ulaşılması zor bir edebî ifadeyle marşa yerleştirilmiş. Millî Mücadele heyecanı ile anlamı ve önemi daha da kuvvetlenen kavramların her biri ayrı kutsiyettedir: "Sancak, yurt ve ocak, millet, hilâl, hak, istiklal, ezel, iman, şehit, ata, ruh, emel, mâbet, ezan, din, ebedi, secde, arş, helâl, bayrak vb."

Sınırsız sınır, ezel-ebed arasında; yurt-millet (ırk)-hürriyet birliğini bozmak isteyen "medeniyet dediğin tek dışı kalmış canavar"ın başarılı olmaması için; Hakk, şehit, ata, emel, mabet, ezan, arş kavramlarıyla mücadeleye (cihada) çağırır. Sonuçta ebediyen var olacağını müjdeler:

"Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilal;
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helal;
Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlal:
Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet,
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklal."

İstiklâl Marşı'ndaki bütün kavramlarda dışa dönük heyecan ve hareketlilik hâkim. Yerli yerinde kullanılan kelimelerle de anlam tamamlanır.

Bu özellikleriyle edebî ve ebedî mânâsı dün ne ise bugün de odur ve yarın da aynı olacaktır. "O, benim değil milletimindir" diye Safahat'ına almadığı İstiklâl Marşı'nın mânâsını en iyi bilen Mehmet Akif'in ifadesiyle işte son hüküm:

"Allah bir daha bu millete İstiklâl Marşı yazdırmasın!"